

Dârülmülk Konya

TARİH, KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET
2023 / 2

“Vuslat”ın
750. yılında
Hz. Mevlânâ

ÖZEL SAYI

Konya

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ADINA SAHİBİ
Uğur İbrahim Altay

YAYIN KURULU
Ahmet Emre Bilgili
Azmi Özcan
Beşir Ayvazoğlu
Coşkun Yılmaz
Erhan Afyoncu
Hilmi Şenalp
Mahmut Erol Kılıç
Mustafa Fayda
Mustafa S. Küçüktaşçı
Özkul Eren
Şükrü Koyuncu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa S. Küçüktaşçı
Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ahmet Bilgiç

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Osman Demirtaş

EDİTÖR
Ekrem Aytar
Mehmet Bilal Yamak

SANAT YÖNETMENİ
Özkul Eren

GRAFİK TASARIM ve UYGULAMA
Yasin Ilıcalı

FOTOĞRAF
Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi
İzzet Keribar
Ekrem Aytar

2023-2

BASKI
Seçil Ofset

100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cadde No: 77
Bağcılar-İstanbul
www.secilofset.com • Sertifika No: 44903

İLETİŞİM

Konya Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Mevlana Kültür Merkezi Çimenlik Mahallesi
Aslanlı Kışla Caddesi No: 8 Karatay/KONYA
Tel: 444 55 42
web: www.konya.bel.tr
e-mail: darülmülk@konya.bel.tr

MERHABA...

Türk-İslâm düşüncesinin insan formunda tecessümü olarak nitelenebilecek Hz. Mevlânâ, Dârülmülk Konya'nın ikinci sayısının gündemini teşkil ediyor. Konya ve Hz. Mevlânâ, biri olmadan diğerrinin düşünülemediği madde ve ruh bütünlüğünün ifadesi. Bu tecelli her biri düşünce dünyamızın ufuklarını zenginleştiren seçkin yazarlarımız tarafından çeşitli yönleri ile kaleme alındı ve tarihe not düşüldü. Bu yazılar özel hazırlanan illüstrasyon ve görsel malzemelerle de desteklendi.

Milletleri büyük yapan bir husus da kader anlarındaki davranış kabiliyetleridir. Adeta kurucu mayanın her hal ve şartta yaşatılması anlamına gelen bu kabiliyet tam da ihtiyaç duyulduğu anda kendi içinden yetişen nefeslerin sıcaklığı ile harekete geçer. 13. yüzyıl böyle bir kader anıdır. Türk-İslâm geleneği tarihin kaydettiği en çetin imtihanlardan biri ile karşı karşıyadır. Bir taraftan Moğol istilâsı diğer taraftan Haçlı saldırıları ile maruz kalman girdaptan kurtulma başta Hz. Mevlânâ olmak üzere Yunus Emre, Hünkar Hacı Bektaş, Hacı Bayram Veli, Şeyh Edebali, Abi Evren ve daha niceleri gibi

gönül erlerinin yeşerttiği mayanın hayatiyeti ile yeni bir yolculuğu başlatmıştır. Bu gönül erlerinin her biri yanmış yıkılmış bir coğrafyada bütün ümitlerini kaybetmiş insanlara yeni bir hayat nefesi üflediler. Her biri aynı hakîkatı kendi dilince seslendirdi.

Tarihin yetiştirdiği en güzîde şahsiyetlerden biri olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî de “Toprağa sevgiden başka bir tohum ekmez” diyerek Türk-İslâm medeniyet anlayışının temel harcının sevgi olduğunu tebeyyün ettirmişti. İşte bu harcı korumak yarınların teminatıdır. Ancak geleneği korumak onu müzelik malzeme keyfiyeti ile değil yaşayan bir değer olarak yarınlara aktarmak ile anlamlı hale gelir. Onun için de yine Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle “Yeni şeyler söylemek” gereklidir. Her dem yenilenmek her an tazelenmek.

2023 senesi vuslatın 750. yılı münasebetiyle bütün dünyada “Mevlânâ Yılı” olarak idrak edilecek. Onun için Konya'ya ve bize düşen büyük sorumluluklar var. İlim ve irfan mükteşebatımızın bütün dünyaya yeniden takdimi için bu vesileyi bir imkân olarak değerlendirip tarihin bu en muteber isimlerinden birinin rehberliği ile sevginin bütün hal ve tecellilerini yeniden mahzun rublara üflemek lâzım. Dârülmülk Konya bu sayısına bu saikle hazırlandı.

Kıymetli okuyucularımız; dergimizin bu sayısı baskı aşamasında iken bir başka vuslat daha gerçekleşti ve çok kıymetli Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşcı hocamız dar'ül-bekaya irtihal eyledi. O olmasaydı bu dergi ete kemiğe bürünemezdi. Âdeta mesuliyetini ikmal ile bizlere emanet bırakıp sonsuzluk yolculuğuna çıkar gibi gitti. Konya'nın Türk-İslâm âlemine hediye ettiği yiğit bir kıymet olarak ardında nice güzellikler bırakıp Rahmet-i rahmâna kavuştu. Dârülmülk Konya'da bu güzelliklerden olduğu için vuslat sayımız onun aziz hatırasına ithaf olunur. Makamı âli, menzili mübarek olsun.

Dergimizin yayımıyla ilgili kararlılığı ve yayın kurulunun kararlarına desteğinden dolayı Konya Büyükşehir Belediye Başkanımız Uğur İbrahim Altay'a, yazarlarımıza, tasarım ekibine, katkıda bulunan bütün dostlara müteşekkirimiz.

YAYIN KURULU

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI
22 Aralık 1963 - 29 Temmuz 2023

*Bir talebe heyecanı,
muhabbeti ve gayretiyle hazırladığı
“Vuslat” Özel Sayımızı
son bir hatıra gibi bırakarak aramızdan ayrılan
muhterem hocamızı sevgi, saygı ve
rahmetle yâdediyoruz.*

Dâire-i Mülk
Konya

İÇİNDEKİLER

06
MEVLÂNÂ VE YUNUS SELÇUKLU'DAN OSMANLI'YA MEVLEVÎLİK
BEŞİR AYVAZOĞLU

14
NİÇİN MEVLÂNÂ VE NİÇİN ŞİMDİ?
SEYYİD HÜSEYİN NASR

18
ÂLİM VE DEVLET ADAMI İLİŞKİSİNDEN İLİM VE SİYÂSET
İLİŞKİSİNE
TAHSİN GÖRGÜN

26
MEVLEVÎLİK VE HAT SAN'ATI
UĞUR DERMAN

42
MAHMUT EROL KILIÇ İLE İRFAN GELENEĞİMİZ VE HZ. MEVLÂNÂ
ETRAFINDA "İKİMİZİN KALBİ BİRDİR, SEN BENİMSİN; BEN SENİNİM"
MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

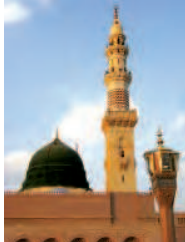
62
HZ. MEVLÂNÂ VE İNSANLAR ARASINDAKİ FARKLAR
ŞULE GÜRBÜZ

78
VARLIK VE RUH ANLAYIŞI BİLİMSEL BİLGİ-HZ. MEVLÂNÂ
M. EMİN ÜNAL

84
İNCİRE LAYIK OLDUĞUNU DÜŞÜNEN KUŞÇAĞIZLAR DEĞİLSEK
AVUCUMUZDAKİ SÜT NEREDEN?: BİR "MEVLÂNÂ FELSEFESİ"NE
NEDEN İHTİYAÇ DUYARIZ?
EMİNE CANLI

110
MEVLÂNÂ DERGÂHI VE KALEMİŞLERİ
ALİ FUAT BAYSAL

116
KONYA'DA MESNEVÎHANLIK GELENEĞİ VE MESNEVÎHANLAR
AHMET ÇELİK • HASAN YAŞAR

156
ÂLGİ İLE HAKİKAT ARASINDA İNSAN
ABDULLAH KUŞLU

164
"PEYGAMBERİMİZİN YOLU AŞKTIR..."
SÂFİ ARPAGUŞ

174
İKİ KİTAP, TEK HAKİKAT: MESNEVÎ-Yİ ŞERİF VE
MUHAMMEDİYYE
MEHMET BİLAL YAMAK

181
MOĞOL KUMANDANI BAYCU, MEVLÂNÂ VE KONYA
NADİR KARAKUŞ

188
MEVLÂNÂ'NIN HUZURU
YAVUZCAN GÖKÇER • MELİKHAN KİRAZOĞLU

222
İZMİR MEVLEVÎHÂNESİ VE NEYZEN TEVFİK
MEHMET DEMİRCİ

228
YAPAY ZEKÂNIN DİLİYLE MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN
HASAN AKAY

236
BİR TURİZM OBJESİ OLARAK 'GÖRSEL MEVLEVÎLİK'
AHMET EMRE BİLGİLİ

252
BEYAZIT YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ'NDE
MİNYATÜRLÜ MESNEVÎ-İ MANEVÎ NÜSHASI
BEKİR ŞAHİN

262
MESNEVÎ'DEN BİR HİKÂYE HZ. ÖMER VE İHTİYAR
ÇALGICI
AHMET ANGI

274
HZ. MEVLÂNÂ VE İRFÂN
ALİ TEMİZEL

284
MEVLÂNÂ'NIN ESERLERİNDE ÜRETİM VE ÇALIŞMA
ADEM ESEN

300
ŞEMS VE MEVLÂNÂ
ABDULKERİM SURUŞ • MELİKHAN KİRAZOĞLU

312
MEVLÂNÂ
MUSTAFA ASIM KÜÇÜKAŞCI

BİR TURİZM OBJESİ OLARAK 'GÖRSEL MEVLEVÎLİK'

AHMET EMRE BİLGİLİ

Öncelikle belirtelim ki Hazreti Mevlânâ'nın ruhaniyeti açısından bundan daha incitici bir başlık olamaz. Mevlevîlik düşüncesi ve yolu bir turizm objesi haline gelemez, daha doğrusu gelmemeli. Fakat sektör olarak turizmin, simgesel ve görsel yanı güçlü olan değerleri sorumsuzca tüketimi açısından gelinen nokta budur ve maalesef iç açıcı değildir. Netice olarak 'olana' baktığımızda, büyük ölçüde bir turizm objesi haline geldiği görülmektedir. Konya Kültür ve Turizm İl Müdürlüğüne de 'Hz. Mevlânâ ve onun temel yaklaşımının sahip olduğu güçlü doktrin ve kültür, Konya'yı gelecekte dünyanın en önemli inanç turizmi merkezlerinden biri yapacaktır' ve 'geleceğe yönelik olarak Konya'daki turizm potansiyelinin geliştirilmesi için turizm endüstrisi bu değerler üzerinde tasarlanmaktadır' denmektedir. Salt turizm sektörü açısından bakıldığında bu söze bir itirazımız olamaz kuşkusuz fakat turizmin değerleri yaşatan değil öğüten bir yapısının olduğunu da bilmemiz gerekir.

Diğer taraftan Mevlevî Semâ Töreni'nin dejenerasyon tehlikesine karşı tedbir olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2008 yılında Semâ Törenleri Hakkında Genelge yayımlanmıştır. Bu Genelge'ye göre; Semâ Töreni, mutlaka bu kültürün

doğru olarak aktarılabilceği, tanıtılabileceği mekânlarda ve gerekli şartların sağlandığı ortamlarda, gelenekten gelen ve Semâ'nın ayrılmaz bir parçası olan Mevlevî Müziği eserleri eşliğinde yapılmalıdır. Programlara katılan semâzen ve müzisyenler gereken teknik ve müzikal yeterliliğe sahip olmalı, program esnasında bir kültürel tanıtımın yanı sıra "aşkın ve tasavvufi özelliklere sahip bir uygulama" yaptıklarının bilinci içinde ciddiyetle hareket etmelidirler. Tedbir, doğru ve yerinde olmuştur ancak netice bağlamında uygulama için aynı şeyleri söylemek maalesef mümkün değildir.

Konya'nın ve Mevlevîliğin uluslararası konumlandırılmasında başka bir husus ise; UNESCO İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Başyapıtları Programı çerçevesinde 2005 yılında Başyapıt olarak ilan edilen Mevlevî Semâ Töreni, 2008 Yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne ülkemiz adına kaydettirilerek tüm dünyaya tanıtılmıştır. Bu kabul aslında başlıbaşına değerlidir ve Mevlevî düşüncesinin dünyaya açılımında nitelikli bir fırsat olarak görülmektedir.

Çizdiğimiz tüm bu çerçevenin işin özü açısından artıları eksileri vardır kuşkusuz.

Fakat bizde her olandan bir hayır çıkarma anlayışı olması nedeniyle kendi içinden çok sert bir tepki oluşmamış ve bu evrensel tanıtım imkânından hayır çıkarma doğrultusunda istifade etme yönünde gayret gösterilmiştir. Bu mevcut durum, Mevlevîliğin birey olarak insana ulaştırılmasında bir fırsat olarak da görülmüştür. Bu durum iyi değerlendirildiğinde neticelerden de görülmektedir ki İslam dinini kabulde etkin rol oynamaktadır. Çok sayıda yabancı

bunu vesile kılarak müslümanlaşması bu alanda açık bir göstergedir.

Bu doğrultuda konuya, bir tarikat zikri olarak ayin-i şerifin maksadı ve folklorik bir obje olarak semazenlerin dönmesi algısı arasındaki fark nedir diye sorular sorular başlamak doğru olur. Bilindiği üzere Mevlevîlikte Ayin-i Şerif, simgesel yanı güçlü olan bir ibadettir, bir iç ritüeldir. Kendi anlayışı içerisinde kendine özgü ve her adımı özel anlamı olan bir törendir. Koreografisi ve karmaşık ama uyumlu müzik yapısıyla

hem sanatsal hem de ilahi aşkı anlatır. Sadece Ayin-i Şerifteki selâm bölümünün detayına bakabilesek aslında bütünün esrarını keşfetmiş oluruz. Bilindiği gibi selâm bölümü dört kısımdan oluşmaktadır: 1. Selâm, insanın kulluğunu idrak etmesini; 2. Selâm, Allah'ın kudreti karşısında hayranlık duyulmasını; 3. Selâm, kudret karşısında duyulan hayranlığın aşka dönüşmesini; 4. Selâm, insanın kulluğa dönüşünü anlatır.

Görüldüğü üzere bir bölümünde bile derin anlam ve mesajlar taşıyan Ayin-i Şerifin

bütününü düşündüğümüzde nasıl bir derûni düşünce yapısı barındırdığını müşahade etmiş oluruz. Aslında Mevlevî Semâ Töreni, Allah'a ulaşma yolunun derecelerini sembolize eden, içinde dini öge ve temalar barındıran ve bu haliyle ayrıntılı kural ve niteliklere sahip özgün bir tasavvufî törendir.

Mevlevîliğe özel bu seremoni elbette orijininde seyirlik bir ritüel değildir fakat günümüzde büyük ölçüde 'seyirlik' hale gelmiştir. Bunun doğruluğu yanlışlığı ayrı

bir konudur ama geldiğimiz nokta itibarı ile seyircisi olan ve onlar için yapılan törensel bir etkinlik hüviyetindedir. Dolayısıyla 'olan' budur ve bundan hareket ederek konuya açıklık getirmeye çalışmak gerekir.

Mevleviliğin yüksek bir ufka açılan entelektüel bir düşünce birikimini de ifade eden tasavvufi yol olduğunu ifade etmiştik. Yolun piri olarak Mevlânâ hazretlerinin felsefi düşünce boyutu, sözlerindeki derinlik, etkilediği entelektüel/ sanatsal çevre, kendisi kadar ünlenen pergel metaforu ve insana dair ortaya koyduğu evrensel bakışı ile dünyaya açılım gösteren ve karşılık bulan en ünlü tasavvufi önder konumundadır. İnsanlığın evreninde özel bir konumu bulunan Hazreti Mevlânâ öteden beri dünyanın farklı bölgelerinde bilinmekte, ritüelleri ve düşünceleri de yaygınlaşmaktadır.

Şimdi kritik soru şudur; günümüzde büyük ölçüde Mevlevilik düşüncesinden uzaklaşarak folklorik yanı ile sunulan ve görsel tarafı güçlü olduğu için büyük teveccüh gösterilen ayin-i şerife olan bu ilginin ne kadarı Mevlevî düşüncesine doğru

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, Mevlevîlik düşüncesi ve ülkemiz açısından en önemli husus; dünya insanına açılımda ve dînî tebliğde bir fırsat olarak bakılması gereğidir.

ulaşabilmektedir. Eğer bu alanda güçlü bir korelasyon varsa, turizmin bu tahripkârlığına kısmen rıza gösterilebilir. Yani işin görsel tören kısmından düşünce boyutuna bir geçiş sağlanıyorsa bu ilişkilendirme masum kabul edilebilir. Fakat sadece seyirlik düzeyinde kalıyor, bu vesile ile düşünce boyutuna bir geçiş olamıyorsa gösterilen tüm çaba beyhude olmaktadır.

Bu çerçevede gözlem olarak baktığımızda bu türden bir korelasyonun yabancı ülkelerde bir ölçüde kurulmuş olduğunu görmekteyiz. Yurt içinde ise tam tersi olarak büyük ölçüde ‘manevi bir seyirlik’ haline gelmiştir, düşünce boyutunun transferi ise neredeyse yok hükmündedir. Yani manevi olarak bir Hz. Mevlânâ sevgisinden öte gidememektedir. Yurt dışında ise kısmen tebliğ ve irşad çerçevesinde bir rol üstlenebilmekte, yeni hidayetlere vesile olabilmektedir. Bunda şüphesiz ki yurt dışında bulunan Mevlevî düşüncesinin pratikte aktif olmasının da büyük payı vardır. Dünyanın bir çok yerinde bulunan günümüz Mevlevîhaneleri ve buradaki yeni müslümanlar önemli bir tamamlayıcı fonksiyon üstlenmiş olmaktadır. Merhum Tuğrul İnançer hocamızın da bulunduğu bir ekiple yaptığımız Meksika ziyaretimizde bu durumu yakından müşahade etmiş idik.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, Mevlevîlik düşüncesi ve ülkemiz açısından en önemli husus; dünya insanına açılımda ve dini tebliğde bir fırsat olarak bakılması gereğidir. Bu sebeple de ritüelin, Kültür ve Turizm Bakanlığının hazırladığı genelgeye hassasiyetle uyulmasını sağlamak konusunda titiz davranmak gerekmektedir. En azından görsel cazibenin işin aslını dejenere etmeden ruhuna uygun şekilde icrasını muhafaza etmeyi başarmalıyız. Aksi durumda kabullenmemizin mümkün olmadığı salt bir turizm objesi haline gelmesidir. Bir çözüm olarak kültürel ve manevî değerleri turizmde sektörün ticari dayatmalarına karşı yaşatmanın mücadelesi de yapılmalıdır.

Konya'nın ise şehir olarak bu potansiyel değerden işin felsefesine ve ruhuna uygun şekilde yararlanmasında elbette büyük fayda var. Bilindiği üzere Hz. Mevlânâ'nın vuslata erişmesinin yıl dönümü olan Şeb-i Arus törenleri nedeni ile binlerce insan Konya'ya akın eder. Dolayısı ile bu hususlarda hassasiyet gösterilmesi ve orijininin korunması yönündeki gayretler en çok işin merkezi olan Konya'nın ve Konyalının sorumluluğundadır. Zira, ünlü metaforla yazımızı noktalamak gerekirse; Pergelin sabit ucunun burada olduğuna inanılır.

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Mevlana Kültür Merkezi, Çimenlik Mahallesi, Aslanlı Kışla Caddesi, No:8
Karatay/KONYA